

JAARGANG 28 NUMMER 43

BULLETIN WIJNANDSRADE

**UITGAVE HEEMKUNDEVERENIGING
VRIENDEN VAN WIJNANDSRADE**

'Bulletin Wijnandsrade' is het informatieblad van de heemkundevereniging 'Vrienden van Wijnandsrade', dat twee keer per jaar verschijnt en telkens weer boordevol staat met een gevarieerd aanbod aan lokaal en regionaal getinte bijdragen over vroeger en nu. Mocht ook u een artikel willen schrijven (dan wel behoefte hebben om te reageren); dat kan en daarvoor hoeft u niet in de redactie van dit bulletin te zitten. Ook interesse en inspiratie? U kunt uw bijdrage of reactie inleveren bij een van de redactie-adressen of mailen naar w.oehlen@planet.nl.

Mocht u in het bezit zijn van oude foto's, kaarten, prenten, artikelen, enz., die betrekking hebben op Wijnandsrade en die u op een verantwoorde manier in beheer wilt geven of die u bereid bent te laten kopiëren, scannen of fotograferen; neem dan contact op met een van onze bestuursleden. Hetzelfde geldt voor historische attributen of (mogelijke) archeologische vondsten uit de bodem in en rondom Wijnandsrade. De namen en telefoonnummers van onze bestuursleden staan achter in dit bulletin.

Aan deze editie is een acceptgirokaart toegevoegd voor de betaling van de jaarlijkse contributie. Wij hopen dat u uw bijdrage weer zult storten, ter bestrijding van onze onkosten. De contributie is vrij, maar bedraagt minimaal € 7,50 per jaar. Wij gaan ervan uit dat de leden die ons bulletin per post ontvangen dit bedrag verhogen. Uiteraard zijn wij dankbaar, mocht uw bijdrage hoger uitvallen. Want vele (sterke) schouders maken het werk van uw heemkundevereniging wat lichter.

Vandaag de dag staat er in veel huishoudens een computer en beschikken steeds meer mensen over een e-mailadres. Vermoedelijk geldt dit ook voor een groot aantal Vrienden van Wijnandsrade. Het zou ons flink wat tijd en portokosten schelen, wanneer wij onze berichten voortaan per e-mail zouden kunnen versturen. Daarom vragen wij onze leden, die over een e-mailadres beschikken, dat aan ons door te geven. U kunt uw e-mailadres sturen naar: ria.marell@home.nl. Uiteraard blijven wij onze berichten ook op de ouderwetse manier doorgeven aan de leden, die nog geen gebruik van internet maken.

Bij de voorpagina

Levend lentetapijt (achter de boerderij van de heer en mevrouw Lardinois in Swier).

BULLETIN WIJNANDSRADE

Uitgave van de heemkundevereniging: Vrienden van Wijnandsrade

Jaargang 28, nummer 43 (zomer 2009)

Redactie

- * Wiel Oehlen
- * Jack Jetten
- * Hans Toonen
- * Eppo Brongers

Fotografie

- * Jan Jansen (tenzij anders aangegeven)

Grafische vormgeving

- * Cyril van de Weyer

Redactie-adres

* Swier 47, 6363 CL Wijnandsrade, w.oehlen@planet.nl
(tevens het secretariaat van de heemkundevereniging)

INHOUDSOPGAVE

* Bruggen van verleden naar de toekomst	pag. 4
* Herrijzenis van 't Panhuys, inclusief gedroomd gehucht	pag. 6
* Beknopte geschiedenis van het Panhuys te Wijnandsrade	pag. 13
* Uit de oude doos	pag. 23
* Indy Quaden maakt vijf geslachten vol	pag. 24
* Bankier Dupont en de Brommelerhof	pag. 26
* Verkoop 'Landgoed Wijnandsrade'	pag. 31
* Eerste H. Communie	pag. 33
* H.Vormsel	pag. 34
* Jaarvergadering 2009	pag. 36
* Jaaroverzicht 2008	pag. 38
* Aanvullingen en rectificaties	pag. 43
* Jaap en Tonie Bloebaum	pag. 44
* Pas verschenen	pag. 48
* Koninklijke onderscheidingen	pag. 54
* Colofon	pag. 57

Kamerkoor Maastricht zingt de heilige Mis in Wijnandsrade

Af en toe repeteert het Kamerkoor Maastricht in onze Stephanuskerk. Dit meeste zangers zijn professionele musici. Uit dank voor de gastvrijheid van Wijnandsrade zal het koor op zondag 30 augustus om 11 uur de Heilige Mis opluisteren.

Bruggen van verleden naar de toekomst

Vindt u het ook zo spannend? De wedergeboorte van het oude Panhuys, bedoel ik. Alsof ze een thriller regisseren, zo laten de gebroeders Gerards heel langzaam het vooroorlogse Panhuys herrijzen. Kun je het verleden laten herleven? In deze aflevering van het Bulletin van de Vrienden van Wijnandsrade voegen wij enkele spannende ingrediënten toe uit de geschiedenis van het Panhuys, een van de interessantste gebouwen van Wijnandsrade. De geschiedenis van ons dorp speelde zich immers voornamelijk af rond kerk, kasteel en Panhuys.

De Vrienden van Wijnandsrade zijn echter niet alleen met het verre verleden bezig. Het gaat ons er steeds weer om wat de geschiedenis en cultuur van het Wijnandsrade van vroeger ons vandaag de dag leren voor de toekomst. De Quadens geven het goede voorbeeld, ze hebben met hun vijf geslachten een statige en stevige brug geslagen van verleden naar toekomst. Of Marjan den Boer-Bloebaum die, als lid van het bestuur van de Vrienden, de fakkel heeft overgenomen van haar moeder Tonie. Marjan heeft een mooi stuk in dit Bulletin, dat geeft mij de kans om vanaf deze plaats aan Tonie een hartelijke groet van het bestuur van de Vrienden over te brengen.

We besteden ook aandacht aan de Eerste Communie en het Vormsel. Hoe lang zullen deze een vanzelfsprekende brug blijven tussen kindertijd en puberteit, tussen verleden en toekomst in ons dorp? We worden met zijn allen steeds minder kerkelijk. Kunnen of moeten we de betekenis en het belang van deze katholieke tradities behouden? Hoe belangrijk zijn die voor Wijnandsrade, een van de mooiste dorpen van Limburg? U mag het zeggen.

Gastvrijheid is iets wat bijna elk volk wereldwijd belangrijk vindt. En gastvrijheid hebben wij in Wijnandsrade! Het Kamerkoor Maastricht repeteert af en toe in onze Stephanuskerk. Als dank voor de gastvrijheid zal dit koor op zondag 30 augustus een indrukwekkende mis zingen. Ook daarmee wordt een traditie van verleden naar

de toekomst voortgezet: die van muziek in onze kerk. Of de grote George Handel inderdaad in Wijnandsrade heeft gelogeed en gemuseerd, zoals de Trompetter onlangs berichtte, wordt nog onderzocht, maar zeker is dat ons kerkelijk zangkoor de oudste vereniging van Wijnandsrade is. Het koor zoekt nieuwe leden, als het u leuk lijkt om te zingen, ga eens naar een repetitie op dinsdagavond in het gemeenschapshuis. Wie weet kunt u al zingend eraan bijdragen om de traditie van Wijnandsraadse kerkmuziek in de toekomst voort te zetten.

Deze aflevering van het Bulletin zal er, naar de redactie hoopt, in ieder geval voor zorgen dat u de komende lange zomeravonden enkele uren plezier zult beleven aan het verleden van Wijnandsrade.

Wilfried Dabekaussen
Voorzitter Vrienden van Wijnandsrade

Herrijzenis van 't Panhuys, inclusief gedroomd gehucht

Zelden tekent een bouwkraan zich af tegen de glooiende horizon van pastoraal Wijnandsrade. Logisch, want 'us' dorp lijkt compleet en voldaan. Maar sinds enige maanden zwiept er eentje boven een historische plek, hartje Wijnandsrade. Twee broers, Jos en Rob Gerards, bouwen er aan hun uitgetekende droom: de glorieuze herrijzenis van de afgetakelde carréboerderij annex brouwerij 't Panhuys, inclusief een nieuw oud ogend gehuchtje richting Swier.

Een aanstekelijke ontmoeting

Zestigduizend antieke veldbrandstenen, op de kop getikt in Margraten. Kanjers van eiken balken, gekocht in de Eiffel. Mergelsteen uit Scheulder, nieuw blauwhardsteen uit België, fraai oud gemaakt. En een ingesleten brede trap, gesloopt uit een voormalige DDR-boerderij. Zie hier de ingrediënten van de lang gekoesterde droom van de gebroeders Gerards. Jos heet de een, bijna vijftig. Handelend in haarden. Getrouwd met Audrey Voncken uit Schin op Geul. De andere broer

heet Rob en is vijf jaar ouder. Werkt als bouwkundige bij de Maas-trichtse woningvereniging Sint Servatius. Gehuwd met José Meessen uit Swier. Sinds drie jaar zijn beide broers eigenaar van 't Panhuys, ooit een markante carréboerderij annex brouwerij waar vijf gene-raties Portz meer dan een eeuw wel en wee hebben ervaren. Een prachtplek met uitzicht op de verstilde brink, de St. Stephanuskerk en het kasteel, dat wel. Maar ook een plek die hoognodig op de schop genomen moest worden. De jaren voordat de broertjes Gerards er hun goede geld in stoppen, is 't Panhuys niet meer dan een naoorlogs woonhuis met een bijkans versleten schuur en achterin een golfplaten woning. Kortom, vergane glorie, uitgestrekt over bijna vier hectare. Lijdzaam wachtend op de slopershamer.

Als geboren en getogen zonen van Wijnandsrade kennen de twee broers de afgebladderde historie van 't Panhuys. „Toch hebben we het met grote overtuiging gekocht,” verzekert Jos, terwijl hij een ste-vige sigaar opsteekt. En legt uit: „Rob en ik hebben altijd naar een plek gezocht waar we die geweldig mooie Limburgse boerenwoningen konden bouwen. Op onze vele wandelingen, waarvoor we vaak al om half zeven op pad gingen, hielden we altijd onze pas en ook een beetje onze adem in, als we door Terstraten liepen. Telkens weer vergaapten we ons aan de eenvoud, de rust en al het groen van zo'n gehucht. Als we ooit de kans krijgen, bouwen we zo'n gehucht compleet nieuw, beloofden we elkaar. Liefst in ons eigen dorp Wijnandsrade. Vooral mijn broer had het gehucht al helemaal uitgetekend. Met gevels van vakwerk, dakpannen, bogen en schuren. Plus winkeltje, herberg of pen-sionnetje.”

Op de stoep

Wanneer het kasteel te koop staat, staan beiden dan ook meteen op de stoep. „Bij het kasteel hoorden twee hectare grond waar wij ons gehucht zouden kunnen realiseren, geweldig toch. En het kasteel zou-den we kunnen opdelen in woningen voor onszelf en appartementen voor senioren, omgeringd door kleine boerenwoningen en vakwerk-huisjes. Maar we merkten al gauw dat het kasteel met zijn binnenplaats

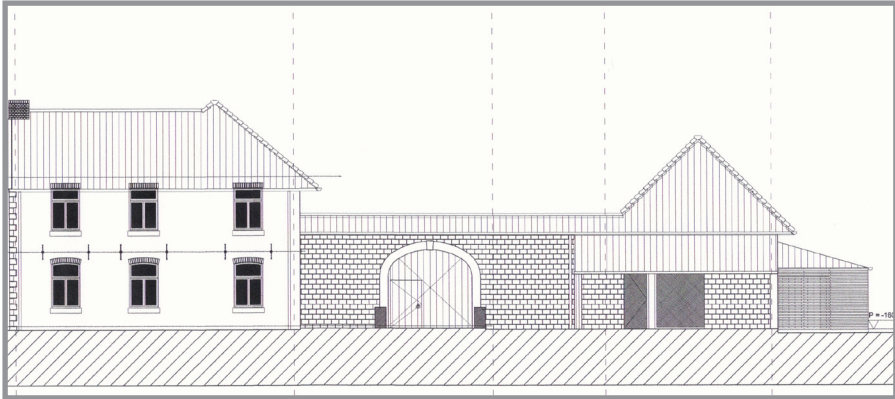
in zijn oorspronkelijk staat behouden moest blijven. Eigenlijk vonden wij dat ook.” Hoezo, weg droom? Jos blaast een donderwolk van tabak uit: „Welnee, want in die tijd stond ook de boerenwoning van de familie Portz te koop, inclusief 3,6 hectare grond. Mijn broer en ik zijn toen het Swierder veld opgelopen voor een beter uitzicht op ’t Panhuys. Ook het dal rond de beek hebben we goed bekeken om te zien of we er onze droom konden verwezenlijken. Een dag later zaten we bij Jo Portz aan tafel en even later was de koop gesloten. Omdat het huisje achter zijn woning aan een familielid was verhuurd, moesten we nog anderhalf jaar wachten voordat alles vrijkwam. Die periode hebben we gebruikt om onze plannen goed op papier te zetten. Want we moesten natuurlijk wel toestemming krijgen van de welstands-commissie.”

De droom van Jos en Rob Gerards is opgebouwd uit twee lagen. Laag een bestaat uit de gedeeltelijke sloop en het in ere herstellen van het oude Panhuys van vóór de brand in 1943, inclusief het befaamde ‘houtschöbje van Rudolf’, de plaatselijke schilder. De tweede laag omvat de bouw van veertien Limburgse boerderijtjes en/of boerenwoningen, variërend van vakwerk tot mergel, achter het Panhuys. Brede grijns: „Ik ken de verhalen: we zouden een tweede Bokrijk laten herrijzen! Niks daarvan. Maak je maar geen zorgen. Het enige wat wij willen, is historiserend bouwen volgens het comfort en de eisen van deze tijd.”

Limburgse barokgevel

De Maastrichtse architect Niek Bisseroux, thans directeur van de Academie voor Bouwkunst, komt langszij om de droom in de steigers te zetten. Wijzend naar de wanden, behangen met de bouwtekeningen van broer Rob, legt Jos uit: „Vooral met mijn broer heeft Bisscheroux meegedacht over bouweisen, lichtinval en dit soort technische zaken, waar ik niet zoveel verstand van heb. Van begin af aan was ik verrukt van het idee om er een gesloten carréboerderij van te maken. Inderdaad, net zoals vroeger. Maar daarvan hebben we geen bouwtekeningen kunnen terugvinden. Nu maken we zowel voor als achter een poort, waarmee we de boerderij compleet kunnen afsluiten. En waar wij tweetjes met onze gezinnen, plus twee andere huurders

Voorgevel Panhuys (uit het privé-archief van de gebroeders Gerards)

Achtergevel Panhuys (uit het privé-archief van de gebroeders Gerards)

straks ruim kunnen wonen. Waar nu de oude schuur nog staat, komt mijn showroom voor haarden en kachels. „De achterkant met zijn Limburgse barok- ofwel klokgevel is een interpretatie van onze fantasie, waarbij we ons hebben laten inspireren door een soortgelijke gevel van De Bokkenhof in Schimmert. Ook in Terstraten kom je deze gevels tegen. Waarom het Panhuys zoals we het nu optrekken, van-

achter fraaier oogt dan aan de voorkant, kunnen we ook historisch verklaren. Vroeger bouwden boeren hun hoeve heel eenvoudig. Naarmate hij welvarender werd, werd vooral de achterkant rijkelijker. Bovendien straalt de sierlijke achterkant van onze moederboerderij ook uit richting het nog te bouwen gehucht.” Of de welstandscommissie van de gemeente Nuth meteen stond te juichen? Jos, zonder dralen: „Beide plannen kregen eerst nogal wat weerstand. Met de carréboerderij moesten we meteen anderhalve meter achteruit zodat we niet langer pal op de doorgaande weg stonden. Gaandeweg raakte de commissie enthousiaster over de herrijzenis van 't Panhuys. Ze wilde zelfs een toren! Ook kwam ze met goede adviezen zoals het verlagen van het dak boven de achterpoort.”

Berliner Wand

Wie even een kijkje neemt bij de werkzaamheden ziet hoe voorspoedig de herbouw intussen verloopt. Heel wat beter dan tijdens de eerste schop in de grond. Een ware nachtmerrie, waar beide broertjes soms nog van wakker schieten. Jos blikt terug: „Voordat we begonnen, hebben we Geoconsult laten onderzoeken hoeveel hinder we zouden krijgen van het grondwater. Moesten we kelders maken of het Panhuys op palen laten rusten? Geoconsult waarschuwde ons wel voor de slechte ondergrond, maar vergat erbij te vertellen dat je wel eerst een damwand moet aanbrengen als je kelders gaat graven of palen laat slaan. En jawel: zo gauw we een groot gat hadden gegraven, begon de omliggende grond meteen te verschuiven. Zelfs zo erg dat het huisje dat we nu als schaftlokaal en vergaderplek gebruiken, grote scheuren ging vertonen. Omdat we al hadden zitten graven, konden we geen palen meer laten heien. Inderdaad, goede raad werd toen heel duur. Want we moesten een complete damwand laten maken. Zo'n Berliner Wand bestond uit H-balken van zeven meter met daar tussenin houten planken. Allemaal onvoorziene kosten. Bovendien moesten er ook nog goudankers worden geslagen. De naam zegt het al...”

Stand van zaken op 8 juni 2009

Nieuw gehucht

Nu 't Panhuys geen natte voeten heeft en de bouwvakkers in gestaag tempo 60.000 veldbrandstenen weg metselen zodat eind dit jaar de carréboerderij is bewoond, is er ook wat meer aandacht voor het realiseren van het nieuwe oude gehucht op het Swierder veld, net voorbij de Beekdalerbeek. Alleen lopen er nog wat beren op de weg. Jos, zorgeloze houding: „Begrijp me goed, mijn broer en ik weten best hoe gevoelig ons plan landschappelijk ligt. Veertien huisjes als nieuw gehucht bouwen op anderhalve hectare nabij een beschermd gebied vereist natuurlijk grote zorgvuldigheid. In eerste instantie wilden wij het gehuchtje met winkeltje, pinautomaat en herberg op het voormalige bedrijventerrein 'Maasdal' bouwen. Maar dat zou teveel belasting opleveren voor het gebied rond de Beekdalerbeek. Vandaar dat we hebben geruild met grond achter deze beek. Nadat rayonplanologen en de gemeente Nuth het sein op groen hebben gezet, moest ons plan ter goedkeuring naar de provincie. Ook daar waren er in eerste

instantie veel bedenkingen. Maar ook hier kreeg men steeds meer oog voor ons opwaardering van de leefbaarheid van Wijnandsrade. Ook het weghalen van de rotte kies, zeker als je vanaf Swier ons dorp binnenkomt, kreeg steeds meer waardering. Gedeputeerde Noël Lebens is komen kijken en raakte heel enthousiast.

Ons optimisme werd wel even getemperd door de zorgen van Gedeputeerde Driessen over het behoud van de landschappelijke waarde van het beekdal. Jan Houwen, planoloog van de provincie Limburg, vroeg zich af of het terrein wel geschikt was voor bebouwing. In overleg met de gemeente hebben wij toen de Grontmij opdracht geven tot nader onderzoek. Taco de Marie, onderzoeker van de Grontmij, heeft als leidraad het boek gevolgd, dat Jan Houwen heeft geschreven over het ontstaan van dorpen rond beekdalen. Houwen concludeert daarin dat vele dorpen juist ontstaan zijn vanaf de beek om vervolgens tegen de helling of heuvel op te bouwen. Vanaf de beek tot aan Koningsgraven kun je zien dat Wijnandsrade een typisch voorbeeld is van een dorp op een helling! Het college van burgemeester en wethouders van Nuth heeft de provincie dan ook dringend verzocht toestemming te verlenen voor ons nieuwe gehucht met 't Panhuys als moederboerderij. De winkel en herberg blijven gesitueerd op het voormalige bedrijventerreintje 'Maasdal', opzij van het Panhuys.

Geen asfalt maar bij de natuur passende voetpaden zullen over een jaar of drie het nieuwe oud ogende gehucht bereikbaar maken. Paden waar de gebroeders Gerards over zullen kuieren. Trots kijkend naar hun gedroomde plek. En naar elkaar.

Hans Toonen

Vader (Cöll) en zonen

Beknopte geschiedenis van het Panhuys te Wijnandsrade

Eind 2007 is het oude Panhuys aan de dorpsvijver in Wijnandsrade gesloopt om plaats te maken voor nieuwbouw. Dit klinkt erger dan het in werkelijkheid is. Want het Panhuys-gebouw dat er stond, was niet meer het aloude Panhuys van vroeger, de brouwerij annex herberg die ten tijde van het “ancien regime”¹ de plaats was waar het lokale bestuur zetelde en die eeuwenlang een centrale rol in Wijnandsrade vervulde. Dat oude Panhuys is tijdens de Tweede Wereldoorlog (1942) in vlammen opgegaan. Wat overbleef was een oude schuur en de schilderachtige witte gevel met poort die zich in de vijver weerspiegelde en zo vaak fotografisch is vastgelegd. In 1948 wordt het woonhuis herbouwd, echter niet in oorspronkelijke stijl. Het is dat minder karakteristieke woonhuis dat recentelijk is afgebroken. Ondanks verwoede pogingen om de beeldbepalende witte gevel met poort te behouden, heeft ook die uiteindelijk het loodje moeten leggen.

Met het Panhuys is onverbreekelijk de naam Portz verbonden. Die familie heeft maar liefst vier generaties lang het Panhuys bewoond. De laatste bewoners zijn **Jo Portz (1930)** en zijn vrouw Mia Houbiers (1929). Jo, geboren en getogen op het “Panhuys”, neemt in 1962 de ouderlijke boerderij over². Daar op het Panhuys groeien ook hun drie kinderen op. In 2006 wordt het Panhuys verkocht en verhuizen Jo en zijn Mia naar een woning elders in Wijnandsrade. Daarmee komt een einde aan 171 jaar “Portz op het Panhuys”.

De eerste Portz die 171 jaar eerder het Panhuys betreft, is **Franz (I) Portz (1803-1889)**, die in 1803 wordt geboren te Elsdorf (D.) als zoon van Godfried Portz en Gertrud Habets. Begin 1835 trouwt hij met Klara Langen (1814-1889), die in 1814 in Jackerath (D) is geboren als dochter van Michael Langen en Sybilla Froitzheim. Eind november 1835 wordt hun eerste kindje geboren. Als het kindje echter twee weken later al komt te overlijden, wonen Franz en Klara inmiddels in Wijnandsrade. Waar ze daarvoor hebben

1 Hiermee wordt bedoeld de periode van vóór 1794 toen Wijnandsrade een zelfstandige en Vrije Heerlijkheid was.

2 Mia is geboren in Simpelveld (in het gehucht Bulkem), maar getogen op Ubachsberg.

gewoond is vooralsnog onbekend, waarschijnlijk nog in het Jülicher Land. Toch is Franz in Wijnandsrade geen onbekende. Begin november 1835 geeft hij er het overlijden van zijn “tante” aan bij de burgerlijke stand: Petronella Langen (1755-1835), weduwe van Pieter Meelkop (1754-1818). Waar Pieter Meelkop vandaan komt, hebben we tot dusver niet kunnen achterhalen. Wel is bekend dat Petronella in 1755 in Mündt (D.)³ is gedoopt als dochter van Heinrich Langen en Katharina Meisen⁴. Het betreft echter niet zozeer Franz’ eigen tante als wel de tante van zijn vrouw Klara. Die tante woont blijkbaar al sinds jaar en dag in Wijnandsrade, op het Panhuys, samen met haar man die er het beroep van “brouwer” uitoefent. Ze hebben echter geen kinderen.

Ondanks de grote afstand zijn er toch de nodige contacten over en weer. Een oudere broer van Klara, Johan Kaspar Langen (1790-1865), bezoekt zijn in het “buitenland” wonende tante blijkbaar al eens eerder en waarschijnlijk ook vaker. Tijdens een van die bezoeken leert hij zijn vrouw Maria Catharina Habets (1793-1854)⁵ kennen, met wie hij in 1820 trouwt⁶. Ze vestigen zich in Voerendaal, waar ze beiden ook zijn overleden, zij in 1854, hij ruim tien jaar later in 1865.

Waarschijnlijk zijn het niet alleen familiebanden die Franz en zijn vrouw in Wijnandsrade brengen. Het verhaal gaat namelijk dat de baron van Wijnandsrade Franz al kende vanuit Paffendorf, waar de Von Bongardts hun stamslot hebben⁷. Franz zou op een goede dag een op hol geslagen paard van de baron tot stilstand hebben gebracht ... In ieder geval wordt Franz Portz een jaar na zijn vestiging in Wijnandsrade al aangesteld tot rentmeester van de baron, als opvolger van de dat jaar overleden Anton Harnischmacher (1768-1836).

Officieel staat Franz als herbergier en landbouwer te boek. Samen met zijn vrouw bewoont hij het Panhuys, waar ook hun acht kinderen worden

---

3 niet ver van Jackerath, bij Opherten gelegen

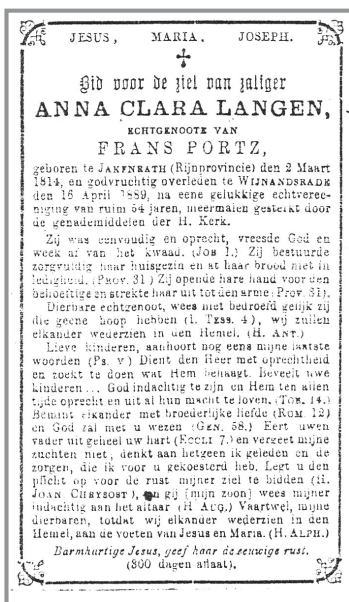
4 met dank aan “Geneanet”

5 gedoopt in Voerendaal, maar waarschijnlijk ten tijde van haar huwelijk woonachtig in Schimmert

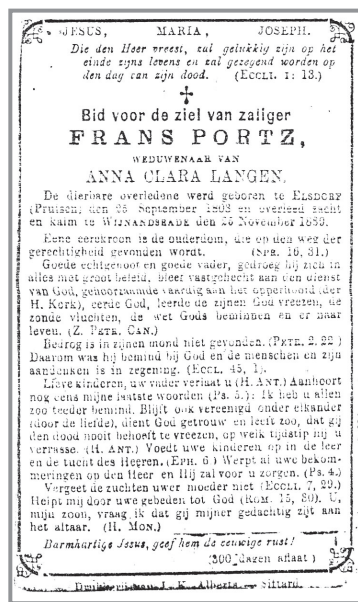
6 of die toevallig ook nog, en zo ja in hoeverre, familie is van Franz’ moeder Gertrud Habets hebben wij nog niet kunnen achterhalen

7 Franz’ geboorteplaats Elsdorf ligt immers vlak bij Paffendorf

geboren. Hun jongste zoon *Frans (II) Portz (1852-1918)* wordt priester van het bisdom Roermond⁸. Ondanks het feit dat van het oude rentmeestersarchief weinig of niets meer overgebleven is⁹, bewaart “Rijckhey” (het “Centrum voor Regionale Geschiedenis” in Heerlen) nog een kaart (“plan figuratif”) uit 1846 van “een huis, stalling, schuur, enz. genaamd het Panhuys gelegen te Wijnandsraede, toebehoorende aan den Hooggeborene Baron van Bongart in paching door Frans Portz”¹⁰ en een minuutbrief van rentmeester Franz Portz aan de baron uit 1867¹¹. Franz en Klara vieren begin 1885 hun gouden huwelijksfeest, wat voor die tijd iets heel bijzonders is, zoals Gerard Peeters, pastoor te Wijnandsrade van 1881 tot 1887, trots aantekent. Bij die gelegenheid wordt er ook een foto (!) gemaakt, waarop het gouden bruidspaar, samen met hun kinderen en kleinkinderen staat vereeuwigd.

Uit het archief van de heemkundevereniging

- 8 Na zijn priesterwijding (1878) is hij achtereenvolgens kapelaan in Oirsbeek (1878-1889), in Limbricht (1889-1891) en in Beek (1891-1897); daarna is hij nog tot aan zijn dood pastoor in Stein (1897-1918). Aldus J.G.C. Simonis: *zielzorgers in het bisdom Roermond 1840-2000 (Sit-tard 2001)* blz. 368
- 9 dit is nog lang in beheer gebleven bij Franz gelijknamige kleinzoon Frans (III) Portz (1886-1957), meer dan 40 jaar lid van het kerk-, school- en (burgerlijk) armbestuur
- 10 SAH: (372) top. Hist. Atlas 1507-heden
- 11 SAH: (oud) archiefWijnandsrade (1819-1939), invent.nr.123

Na de dood van zijn ouders (moeder komt in het voorjaar van 1889 te overlijden, vader een half jaar later) neemt zoon **Willem Portz (1847-1915)** het Panhuys over. In hetzelfde jaar dat zijn ouders het gouden huwelijksfeest vieren (1885) is hij getrouwd met Johanna Genoveva Vijgen (1854-1941) uit Heerlen. Hun negen kinderen worden ook in het “Panhuys” geboren, waarvan er drie de kinderjaren niet overleven. Willems ongehuwde broer Hendrik Portz (1838-1921) woont er ook en werkt mee op de boerderij. Hendrik is bovendien dertig jaar lang kerkmeester van de plaatselijke St. Stephanusparochie. Van zijn vader neemt Willem ook het rentmeesterschap van de Baron over. Als zodanig wordt hij in 1910 opgevolgd door (burgemeester) Theodor Opfergelt (1854-1931) die zich in 1886 in Wijnandsrade, als pachter op de kasteelboerderij, heeft gevestigd. Als in 1916 de Wijnandsraadse bezittingen van de baron verkocht worden, komt het Panhuys via de Heerlense bankier Hubert Joseph Dupont (1880-1964) in het bezit van de familie Portz. Willems oudste dochter Philomena (1889-1926) treedt in mei 1916 in bij de kleine Zusters van de H. Joseph in Heerlen (Gasthuisstraat) en doet in de herfst van 1917 als Zr. Maria Annita haar professie. Zij komt echter in 1926 vroegtijdig te overlijden, 36 jaar oud.

In 1931 is het Willems op één na oudste zoon **Jozef Portz (1887-1983)**, die het “Panhuys” overneemt: de derde generatie “Portz op het Panhuys”. Zes jaar eerder (in 1925) is hij getrouwd met Anna Henskens (1893-1972), geboren in Klein Doenrade maar ten tijde van haar huwelijk woonachtig in Nijswiller. Hun negen kinderen worden allen op het Panhuys van Wijnandsrade geboren. Tijdens de Tweede Wereldoorlog slaat echter het noodlot toe: in de vroege ochtend van 31 augustus 1942 brandt het Panhuys af. Een ruïne blijft over. De familie Portz vindt na de brand tijdelijke opvang op het kasteel (in het oudste gedeelte onder de ridderzaal). Een van de bijgebouwen, die ook een prooi der vlammen is geworden, is de loods waarin Rudolph Sodomka (1909-1957) een tijdlang heeft gewoond. Sodomka is een Oostenrijker die als kind vlak na de Eerste Wereldoorlog naar Wijnandsrade was gekomen, omdat zijn vaderland straatarm was. Later verdient hij als huisschilder de kost. Hij was een echte dorpsfiguur, wiens gebochelde verschijning de oudere dorpsbewoners nog

6 september 2007

goed voor de geest staat¹². In het bezit van de familie Portz is nog een schilderij van het Panhuis in de oorspronkelijke staat dat door Sodomka is geschilderd.

In 1962 treedt met de reeds genoemde **Jo Portz (1930)** de vierde generatie “Portz op het Panhuis” aan. Hij is dan al lang geen herbergier meer, maar hij heeft een boerenbedrijf. Na beëindiging daarvan verkoopt hij in 2006 het Panhuis aan de gebroeders Gerards, die grootste plannen hebben voor de bouw van verschillende boerenwoningen achter het Panhuis. Of deze plannen gerealiseerd zullen worden ligt nog in het verschiet, maar momenteel zijn zij druk doende het Panhuis in oude glorie te herstellen. Bij de afbraak komt de oude fundering “boven water” die door Arnold de Haas op tekening wordt vastgelegd¹³. Na diverse tegenslagen, zoals de mislukte pogingen om de karakteristieke witte voorgevel te behouden, beginnen de contouren van het nieuwe (oude) Panhuis eindelijk zichtbaar te worden.

Daarmee vangt een nieuwe fase aan in de rijke geschiedenis van het Panhuis van Wijnandsrade, waarnaar niet alleen de centrale dorpsvijver maar

---

¹² J. Jetten: *Wijnandsrade Centraal*, in *Wijnandsrade – de parel van Zuid-Limburg* (Wijnandsrade 2002) blz. 215.

¹³ Arnold de Haas: *De fundamenten van het oude Panhuis* in *Bulletin Wijnandsrade* 27(2008) nr. 42, blz. 20-21

ook een straat is genoemd. Zoals vermeld heeft dit gebouw steeds een centrale plaats ingenomen in de dorpsgemeenschap. Zo fungeerde het Panhuys met name als brouwerij, herberg, verenigingslokaal van de schutterij, winkel en vergaderlocatie van het lokaal bestuur (met name van schepenbank)¹⁴. Het was oorspronkelijk ook een “bannaal” Panhuys, dat wil zeggen dat er op het grondgebied van Wijnandsrade nergens anders bier gebrouwen mocht worden en dat een deel van de opbrengst aan de Heer van Wijnandsrade afgedragen moest worden (in de vorm van pacht). Vóór het Panhuys werd door de Jonkheid vaker de mei-den geplant, dit zeer tegen de zin van de plaatselijke pastoor, die bang was dat “daaruijt (wel eens) krackeelen, dispuijten, jae selfs doodtslaegen (konden) spruijten”¹⁵. Toch is er dat wel eens van gekomen, ook al was het “planten van meien” niet de oorzaak ervan. De schepenbank heeft vaker stevige boetes moeten opleggen aan jongelieden die op de een of andere manier bij vechtpartijen in en rond het Panhuys waren betrokken. Het overmatig nuttigen van bier zal de gemoederen wel hebben verhit. Pikant detail is, dat de rechtzittingen plaatvonden in hetzelfde Panhuys.

In 1646 wordt het Panhuys door landmeter Nicolaas Frissen opgesomd onder de eigendom van de Heer van Wijnandsrade en uitgeschreven in het zogenaamde “Lehnbuch” door Hendrik Franssen, “rentmeester en administrateur der goederen van zijn genadigde Vrijheer von Bongardt”. De eerste pachter die we op het Panhuys tegenkomen is **Willem Cobben**.¹⁶ Op 8 maart 1664 tekent hij het pachtcontract voor het Panhuys. Veertien dagen later echter tekent **Herman Tesschers** een pachtcontract voor het Panhuys (20 maart 1664)¹⁷. Hij is in 1656 in Valkenburg getrouwd met Judith Mertens (later Nirbeeck ge-

---

¹⁴ zo wordt op 10 maart 1750 in het Panhuys vergaderd over een “reedelijke propositie” tot het bouwen van een nieuwe kerk en toren tegen het bestaande koor, aldus P.G. Peeters: *Korte schets der geschiedenis van de Valkenburgse Heerlijkheid Wijnandsrade* (PSHAL 1886) blz. 418-419

¹⁵ aldus het oordeel van de schepenbank die in 1736 de leden van de Jonkheid had gedagvaard omdat ze in dit kader uit de tuin van het kasteel drie taxusbomen hadden gestolen. Ze werden veroordeeld tot het betalen tot het betalen van een boete van (ieder) drie goudgulden. Vgl. J. Jetten, *Aanvullingen en rectificaties in Bulletin Wijnandsrade 10* (1989) blz. 339-342

¹⁶ Willem Cobben huwt in Wijnandsrade op 7 november 1663 met Catharina Co(e)x. Hij is dan 35 jaar oud. Het echtpaar krijgt twee kinderen in Wijnandsrade: Laurentius (1664) en Martinus (1668).

¹⁷ HSAD: archief Schloß Paffendorf (v.d. Bongart), Düsseldorf, invent.nr. 10,31 (pg.53)

noemd). Zij vestigen zich in Nuth, waar hun dochter Agnes wordt gedoopt (1662) en nadat zij in het Panhuys van Wijnandsrade zijn gaan wonen, worden daar hun kinderen Gulielmus (1664) en Agnes (1666) gedoopt. In 1668 verhuizen ze naar Geleen waar hun kinderen Maria (1668), Petrus (1670), Cornelia (1672), Herman (1673) en Hendrik (1675) worden gedoopt.

In 1670 staat de pacht van het Panhuys op naam van **Jan Coumans**, gehuwd met Maria Nuchelmans¹⁸. Ze wonen aanvankelijk in Nuth, waar ook hun eerste drie kinderen worden geboren: Petrus (1664), Hubertus (1666) en Christianus (1669). In 1670 verhuizen ze naar het Panhuys in Wijnandsrade. Daar worden nog twee kinderen geboren en gedoopt: Johannes (1672) en Maria (1673).

In 1714 ontstaat een geschil tussen de Gemeente en de weduwe van Jan Coumans. Deze Coumans is enige jaren “collecteur” van de heerlijkheid Wijnandsrade geweest en bewaarde de archieven, die hij voor de uitoefening van die functie nodig had, in zijn huis, in het “Panhuys” dus. Na zijn dood heeft zijn weduwe schijnbaar moeilijkheden gemaakt door het bestuur van de schepenbank de toegang tot deze stukken te weigeren. Tenslotte heeft het Leenhof van Valkenburg uitspraak gedaan en de archieven toegewezen aan het bestuur van de schepenbank, met de bepaling, dat de weduwe Coumans ten allen tijde toegang tot het archief zou blijven behouden¹⁹.

Aan het begin van de achttiende eeuw komen we **Mathijs Ploumen** als pachter van het Panhuys tegen²⁰. Hij is gehuwd met Helena Schadts, uit welk huwelijk in Wijnandsrade vijf kinderen worden geboren: Catharina Elisabeth (1710), Mechtildis (1711), Mathias (1712), Petrus (1715) en (nog een) Mechtildis (1719), waarschijnlijk dus op het Panhuys”. In 1719 staat het pachtcontract voor het Panhuys op naam van **Jan Hessing(h)**, gehuwd met Johanna Canisius²¹. Ze wonen aanvankelijk in Nuth waar hun kinderen Jan Adolf (1717-1742) en Agnes (1718-1731)

---

18 HSAD: archief Schloß Paffendorf (v.d. Bongart), Düsseldorf, invent.nr.10,31 (pg.51)

19 J.S.A. Delahaye: *Inleiding op de Inventaris van het archief van de gemeente Wijnandsrade, 1819-1939* (Maastricht 1943)

20 HSAD: archief Schloß Paffendorf (v.d. Bongart), Düsseldorf, invent.nr.10,92 (pg.363)

21 HSAD: archief Schloß Paffendorf (v.d. Bongart), Düsseldorf, invent.nr.10,31 (pg.74)

24 november 2007

worden geboren. Hun zoon Servaas wordt begin 1720 in Wijnandsrade geboren (hij overlijdt hier op 25-jarige leeftijd in 1742), maar in de zomer op 17 juli 1720 komt Jan Hessing zelf te overlijden. Zijn weduwe hertrouwt in 1723 met Udalricus (Oury) L'Ortye (1682-1742), pachter van de hoeve "Oude Bongard".

In 1728 tekent **Jan Habets** het pachtcontract voor het "bannale Panhuys"²²; hij is gehuwd met Helena Habets. Daar op het Panhuys worden ook hun kinderen geboren: Maria Anna (1729), Judith (1731) en Helena (1732). In 1734 verhuist het gezin Habets naar Hulsberg.

In 1734 wordt **Merten à Campo (1705-1780)** de nieuwe pachter van het Panhuys. Hij is geboren en getogen op de hoeve Nythuizen en in 1733 gehuwd met Maria Catharina Geuskens (1707-1787) uit Hulsberg. Hij tekent zijn contract op 15 augustus 1735²³. Op het Panhuys worden ook hun kinderen geboren: Maria Catharina (1734), Renerus (1735), Martinus (1737), Martinus (1738), Anna Catharina (1739),

22 RAL (01.193): archief vrije heerlijkheid Wijnandsrade, invent.nr.9; vgl. ook HSAD: archief Schloß Paffendorf (v.d. Bongart), Düsseldorf, invent.nr.10,31 (pg.76)

23 RAL (01.193): archief vrije heerlijkheid Wijnandsrade, invent.nr.10.; vgl. ook HSAD: archief Schloß Paffendorf (v.d. Bongart), Düsseldorf, invent.nr.10,31 (pg.78)

Mechtildis (1741), Helena (1743), Laurentius (1743). Ook dit gezin verhuist later naar Hulsberg.

In de nacht van vrijdag 19 op zaterdag 20 april 1762 vindt de meest roemruchte gebeurtenis in de geschiedenis van het Panhuys plaats. De toenmalige bewoners van het Panhuys krijgen dan ongewenst bezoek van een dertigtal Bokkenrijders, waarbij op luidruchtige wijze wordt huisgehouden en geplunderd. Deze overval wordt in bijna alle boeken over de Bokkenrijders gedetailleerd beschreven.²⁴ Het Panhuys wordt bewoond door brouwer, herbergier en winkelier **Hendrik Ritzen (1731-1797)**, zijn echtgenote Anna Gertrudis Wetzels (1726-1811)²⁵ en hun “dienstmaagd” Aldegondis Drummen²⁶. Hendrik en Gertrudis zijn beiden in Heerlen geboren en getogen; nadat zij in het huwelijk zijn getreden (1756), vestigen zij zich op het Panhuys te Wijnandsrade. Zij krijgen in Wijnandsrade 9 kinderen: Jan Leonard (1756), Petrus Casparus (1758), Maria Margaretha (1760), Maria Magdalena (20 maart 1762 en op dezelfde dag overleden - dit was enkele weken voor de Bokkenrijdersaanval en het lag de bedoeling geweest dat Anna Gertrudis Wetzels op 20 april haar kerkgang zou doen), Johannes Henricus (1763), Maria Magdalena (1764; in de plaats van het doodgeboren kind), Joanna Maria (1766), Anna Catharina (1769) en Johannes Henricus 30 september (1771). Het is niet helemaal duidelijk hoelang het gezin Ritzen op het Panhuys is blijven wonen, doch in elk geval tot 1771. Daarna vertrekken zij naar Heerlen. Waarschijnlijk neemt de op één na oudste zoon van Hendrik Ritzen, Peter Caspar de pacht van het Panhuys over. Deze wordt in 1794 genoemd als burgemeester van Wijnandsrade²⁷. Uit 1797 is nog een kwitantie van H. Ritzen aan de baron von Bongart ter grootte van 131 Luikse gulden bewaard gebleven, “waarmede alle preten-

---

24 J. Jetten: *Bokkenrijders in Wijnandsrade in Wijnandsrade – de parel van Zuid-Limburg* (Wijnandsrade 2002) blz. 188-192.216 ; vgl. J. Jetten e.a.: *Bokkerijders rondom Wijnandsrade* (Wijnandsrade 1992) blz. 14-15.27-28

25 Funs Patelski, *Genealogie van de familie Merckelbach uit het Land van Herle in de 17^e en 18^e eeuw, uit: Zestig jaar vorsen in de geschiedenis - Jubileumboek Het land van Herle (Heerlen 2005) blz. 262*

26 op 14 januari 1739 te Wijnandsrade gedoopt als dochter van Theodoor Drummen en Catharina Roijen; ze kon – in tegenstelling tot Hendrik Ritzen en zijn vrouw – lezen noch schrijven en tekende het proces-verbaal van de inbraak met een kruisje

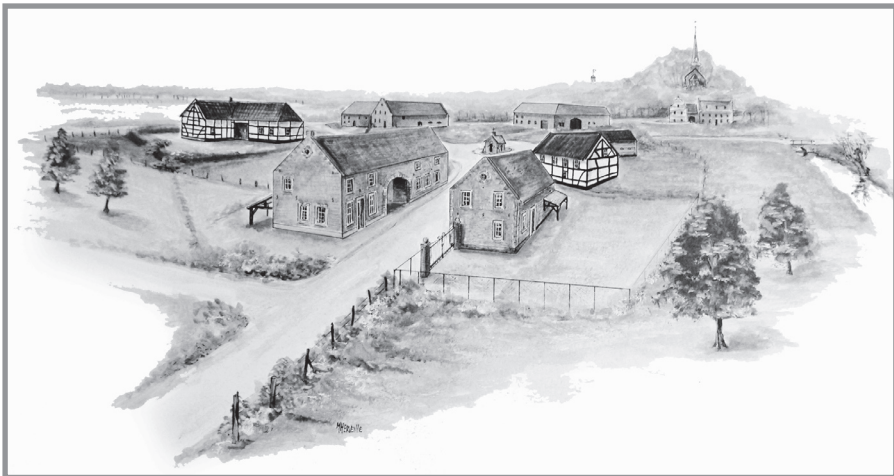
27 aldus een mededeling in de notulen van de gemeenteraad van 6 november 1820; overigens wordt in 1777 een burgemeester J.H. Ritzen in Wijnandsrade genoemd.

tie en contra-pretentie zijn afgesneden”²⁸. Blijkbaar heeft de baron destijds goederen uit de winkel van Ritzen gekocht en is de rekening pas veel later betaald, een halfjaar vóór de dood van Ritzen.

Na Ritzen komen we de reeds genoemde **Pieter Meelkop (1754-1818)** en zijn vrouw Petronella Langen (1755-1835) tegen als bewoner en uitbater van het Panhuys. Deze wordt in de Franse tijd (in het jaar VIII: 1799/1800) voor 2,40 francs belast voor het hebben van ramen en deuren aan de openbare weg; in de personele belasting werd hij datzelfde jaar aangeslagen 1,30 francs, hetgeen samen met de “taxe mobilière” neerkwam op 9,12 francs.

Na hun kinderloos overlijden treedt de eerste Portz op het Panhuys aan (1835), zoals verhaald in het begin van deze bijdrage. Met het recente vertrek van de laatste Portz uit het Panhuys (2006), de (gedeeltelijke) afbraak (2007) en herbouw van het gebouw (2009), zal - zoals gezegd - een nieuwe fase aanbreken in de rijke geschiedenis van dit markante Panhuys, die hiermee voor het eerst is opgeschreven.

Jack Jetten en Jos. L’Ortye

Sfeerimpressie van het totaalplan (uit het privé-archief van de gebroeders Gerards)

---

28 RAL (01.193): archief vrije heerlijkheid Wijnandsrade, invent.nr. 146.

Uit de oude doos

30 St. Stephanuskerk

Een afbeelding van de parochiekerk van Wijnandsrade (uit ongeveer 1900), die in het begin van de vorige eeuw huis aan huis is verkocht en die ongetwijfeld in menige huiskamer aan de muur heeft gehangen.

Jan Jansen

(uit het archief van de heemkundevereniging; het betreft hier een schenking van mevrouw C.L. Wuyster-Neven)

Indy Quaden maakt vijf geslachten vol

Op 20 januari 2009 werd Indy Quaden in Heerlen geboren. Het meisje kwam voorspoedig ter wereld en woog netto 2.700 gram. De gelukkige ouders zijn Marjolein Linssen en Bryan Quaden. Marjolein is opgegroeid in Wijnandsrade en is de dochter van Marianne Kickken en Jos Linssen, die beiden een schildersbedrijf hebben dat gevestigd is aan de Hellebroekerweg. Ook de moeder van Marianne, Claartje Quadackers, en haar vader Harrie Kickken zijn woonachtig in Wijnandsrade, te weten in Swier. Alle genoemden zijn nog springlevend en hebben met de zwangerschap van Marjolein en de geboorte van Indy intens meegeleefd. Wat nu de zaak zo bijzonder maakt, is dat de moeder van Claartje nog in leven is en bijna een hele eeuw vol maakt. Daardoor zijn er in de vrouwelijke linie vijf geslachten. Dat komt zelden voor, maar nu deze geslachten zo nauw met ons dorp verbonden zijn, mogen we met z'n allen trots zijn op dit zeldzame fenomeen. Er is meteen een foto van de vijf geslachten gemaakt.

(uit het privé-archief van de familie Quaden-Linssen)

Een korte samenvatting aan de hand van de foto: Wij zien daarop Indy (midden-onder) op de schoot van haar 98-jarige betovergrootmoeder Klaartje (Klara) Quadackers-de Groot (midden-boven). Links-boven zit de 79-jarige overgrootmoeder Claartje Kickken-Quadackers en daaronder de 51-jarige kersverse grootmoeder Marianne Linssen-Kickken. Aan de rechterzijde zit de trotse moeder van 27 jaar, Marjolein Quaden-Linssen. De foto is gemaakt door grootvader Jos Linssen, die lid is van de geschiedeniswerkgroep van de Heemkundevereniging Vrienden van Wijnandsrade. De foto is geschoten in het woonoord van de betovergrootmoeder, de Verpleegkliniek Schuttershof te Brunssum.

Wat opmerkelijk is: zowel de overgrootmoeder als de betovergrootmoeder heten allebei Clara, maar aangezien dat zo'n eeuw geleden nog is vertaald in de roepnaam Klaartje en zo'n 80 jaar geleden in Claartje is er sprake van een letter verschil. Een andere bijzonderheid is, dat er in de vijf geslachten drie zijn die hun achternaam met een Q schrijven, wat toch ook niet zoveel voorkomt.

De Vrienden van Wijnandsrade wensen de families Quaden, Linssen, Kickken, Quadackers en De Groot veel geluk met de geboorte van Indy en hopen dat deze vijf geslachten nog lang in goede gezondheid bij elkaar mogen blijven.

Het bestuur van de Heemkundevereniging Vrienden van Wijnandsrade

Bankier Dupont en de Brommelerhof

In de vorige editie van Bulletin Wijnandsrade stond pastoor Jos L'Ortye uitgebreid stil bij de Heerlense bankier Dupont en zijn kortstondige bemoeienis met Wijnandsrade. Naar aanleiding van die bijdrage ontvingen wij van Pierre Sniijders de navolgende aanvulling.

De Brommelerhof in 1955 (foto uit het privé-archief van de familie Sniijders)

De archiefstukken waaruit ik – betreffende de Brommelerhof – citeer heb ik pas vorig jaar van een neef gekregen. Enkele bepalingen laten mooi zien, hoe belangrijk de mest in het begin van de twintigste eeuw nog was, toen er nog geen of nauwelijks kunstmest was. En dat – als een pachter moest verhuizen – elke pachter op hetzelfde tijdstip in het voorjaar dat dan de landerijen op een bepaalde manier achtergelaten moesten worden, en hoe vervolgens de oogst verdeeld werd, enz.

Op 25 oktober 1916 verkocht Pius Wilderich Baron von Bongart zijn kasteel met hoeve en andere bezittingen in Wijnandsrade aan de directeur der Heerlener Bank de heer Joseph Hubert Dupont. Het betrof het kasteel met kasteelhoeve Genhoes (70 ha), de Velde (58 ha),

de Nieuwe Bongard (45 ha), Panhuis (...), Brommelerhof (41 ha) en Brommelmolen (27 ha?). Het aantal hectares is een schatting, bij enkele boerderijen op basis van oude gegevens. Volgens de aantekeningen van mijn vader Joseph Snijders bedroeg de aankoopprijs per hectare fl 1.800,- en moest de verkoopprijs fl 2.200,- zijn, inclusief gebouwen.

Kasteel en hoeve worden in 1917 gekocht door pachter en burgemeester Theodoor Opfergelt, sinds 1910 rentmeester van de baron als opvolger van de heer Frans Portz. Het kasteel wordt in 1928 doorverkocht aan de Minderbroeders-Conventuelen van de Luikse provincie. De hoeve wordt in 1959 in gebruik genomen als proefboerderij en bij de dood van Theodoor Opfergelt verkocht aan de stichting.

Brommelerhof wordt op 10 januari 1917 doorverkocht aan (Jan Willem) Constant Snijders, pachter der kasteelhoeve Rievieren in de gemeente Klimmen. Tussen deze datum en 1 oktober 1918 betaalt (opa) Snijders in 8 termijnen in totaal fl 74.160,- inclusief rente.

Op 10 januari 1918 laat de heer Dupont via notaris J.W. Dolmans uit Heerlen weten, dat het pachtcontract van Brommelerhof met de heer Kusters ten einde loopt op 15 maart 1923. Mocht de pachter eerder overlijden dan eindigt het contract per 15 maart daaropvolgend. 'Met inachtneming van de formaliteiten welke verder in dat pachtcontract vermeld zyn met betrekking tot die vervroegde eindiging van den toust'. Grondbelasting en assurantiepremiën van de gebouwen zijn voor rekening van de pachter.

Vervolgens hebben wij in de familiearchieven ook enkele aansluitende pachtcontracten gevonden. Daaruit blijkt dat de dochter Carolina Kusters op enig moment gehuwd is met Theodoor Vaessen en dat deze op 9 april 1922 een pachtcontract voor de hofstede Brommelen tekent met eigenaar Constant Snijders.

Het contract bestaat uit 20 artikelen en is een dag later te Heerlen geregistreerd. Het loopt van 15 maart 1922 tot 15 maart 1927, vijf jaar dus, zonder opzegging. De pachtprijs jaarlijks bedraagt 2.650 Nederlandsche guldens, te betalen op 11 november. Voor grondbelasting ongebouwd wordt in 1925 door pachter

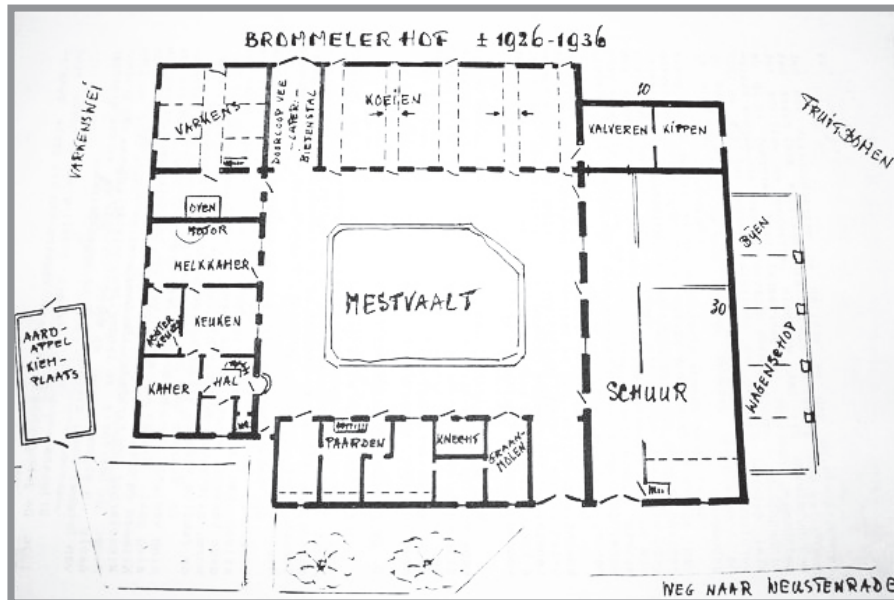
Th.Vaessen fl 8,41 betaald aan de belastingontvanger te Valkenburg.

Enkele bepalingen uit het contract:

Art.7: De pachter is gehouden .... alle op de bij deze gepachte goederen vallende hand en spandiensten, krijgslasten of inkwartieringen te doen of te dragen, zonder hiervoor van de verpachter eenige vergoeding of schadeloosstelling te kunnen vorderen.

Art.10: Stroo, kaf, hooi en andere meststoffen behooren bij de gepachte goederen en mogen niet zonder toestemming van de verpachter verkocht of ... weggevoerd worden.

Art.12: Kleine reparaties zoals ... moet pachter op zijn kosten onderhouden, grote reparaties komen voor rekening van de verpachter. Mocht een hoofdreparatie, zelfs een nieuwe aan- of bijbouw ondernomen worden, waartoe de eigenaar steeds het recht heeft, dan moet de pachter het hiertoe vereischte materiaal zonder eenige vergoeding aan en bijvaren en de bij de aanbouw of reparatie noodige werklieden gebruikelijke kost en drank geven zonder vergoeding.

Plattegrond van de Brommelerhof in 1930 (foto uit het privé-archief van de familie Snijders)

Dorsen op de Brommelerhof in 1955 (foto's uit het privé-archief van de familie Snijders)

Art. 15: De wassende of geoogste veldvruchten der gepachte goederen stellen telken jare tot onderpand voor de te betalen pachtprijs.

Art. 18: Bij het 'aftrekken' van de hoeve (op 15 maart) door de pachter moet deze twee derden der bouwlanden met wintergranen bezaaid laten liggen, waarvan hij dan later den halven knop geniet. Het oogsten van deze wintergranen is voor rekening van den eigenaar of nieuwe pachter, waarna op het veld deze vruchten in twee gelijke deelen verdeeld worden, en de helft van den ouden pachter door de eigenaar of nieuwe pachter in mijten op het veld bijeen gevaren wordt, om met de stoomdorschmachine te worden uitgedorschen. Dit uitdorschen is natuurlijk voor rekening van den ouden pachter. Het overige een derde bouwland, zijnde het deel der gewanden vlak aan Weustenrade, moet leeg blijven en gebelkt afgestaan worden, met uitzondering van drie bunders die zich de eigenaar voorbehoud om in het laatste pachtjaar met klaver te bezaaien voor zich of zijn opvolger. Volgens een verhaal van mijn vader verlaat pachter Theo Vaessen de hoeve een jaar eerder, omdat hij verhuist naar een hoeve nabij Kasteel Terworm, alwaar zijn broer inmiddels verongelukt is bij een aanvaring met zijn stier.

Op 8 april 1926 wordt een pachtcontract getekend tussen eigenaar Constant Sniijders en zijn zoon Joseph Sniijders, voor drie jaar. De pachtprijs is gelijk aan de vorige. Het contract is ingekort tot 11 bepalingen, de artikelen 10, 12 grotendeels en 18 blijven gehandhaafd. Op 9 november 1928 wordt het contract voor zes jaar verlengd. Dat gebeurt wederom voor zes jaar op 18 mei 1934, lopend tot 15 maart 1941. De pachtprijs wordt verhoogd tot fl 2.950,- Joseph Sniijders huwt op 23 juni 1926 met Clara Keijbets van de Winselerhof in Kerkrade. Hij doet er ongeveer dertig jaar over – een generatie – om de boerderij grotendeels in eigendom over te nemen...

Opa Constant overlijdt op 1 juni 1951. Hij woont dan sinds het overlijden van zijn vrouw Tony Lenssen op 1 juni 1945 (!) op het Hoenshuis te Voerendaal, bij zijn zoon Felix, sinds 1935 gehuwd met Tiny Keijbets, de zus van Clara.

Pierre Sniijders (Beegden, januari 2009)

Verkoop ‘Landgoed Wijnandsrade’

Ten vervolge op het artikel in het vorige Bulletin over “de Heerlense bankier Dupont en zijn kortstondige bemoeienis met Wijnandsrade” verheugt het ons U te kunnen medelen dat wij onlangs in het stadsarchief van Breda de notariële verkoopakte hebben opgeduikeld, de akte waarbij de baron zijn bezittingen in Wijnandsrade aan Dupont verkoopt. De akte is gedateerd op 25 oktober 1916 en is verleden voor notaris Verheggen te Breda. Breda ligt natuurlijk allerminst voor de hand. Het is een aanwijzing in het parochie-archief van Wijnandsrade dat begin dit jaar is geïnventariseerd, die ons op het spoor van deze notaris zette. Bij navraag in Breda bleek dat inderdaad te kloppen. In de akte worden de bezittingen van de baron in Wijnandsrade als “het landgoed genaamd ‘Wijnandsrade’, gelegen onder de gemeenten Wijnandsrade en Klimmen”, bestaande uit “kasteel, vijvers, lusttuinen, tuinen, open plaats, weg, huizen, schuren, stallen, bakhuizen, hakhout, boomgaard, boomkwekerij, hooiland, weiland en bouwland, ... samen groot twee honderd vijf en negentig hectaren, negen en negentig aren, vijf en zeventig centiaren”. Het geheel verwisselde voor de som van 1.100.000 mark van eigenaar, in Nederlands geld omgerekend 470.910 gulden. In de verkoop waren de pachthoeven “Bongarthof” (groot 50 hectaren, 17 aren en 19 centiaren), “Velderhof” (groot 55 hectaren, 31 aren en 20 centiaren), “Brommelen” (groot 41 hectaren, 28 aren en 84 centiaren) en “Wijnandsrade” (groot 68 hectaren, 21 aren en 45 centiaren) ingesloten.

Ten tijde van de onderhandelingen over de verkoop verbleef Pius Wilderich baron von Bongart (1871-1953), in het Noord-Franse dorpje Liry (departement Ardennen, regio Champagne-Ardennen, arrondissement Vouziers), waar hij ook de volmacht voor Joseph Nussbaum, koopman te Richerich, ondertekende “*zum Verkaufe seines gesamten in den holländischen Gemeinden Wynandrade und Klimmen gelegenen Besitztum an Immobilien*”. De baron ondertekende met “Oberleutnant Pius Frhr.Von Bongart, Führer du gr. Bagage d. 52. Res. Division”. Dat verklaart ook zijn verblijf in het franse Liry: hij diende tijdens de Eerste

Wereldoorlog (1914-1918) als officier in het Duitse leger. Blijkbaar zat er haast achter de verkoop. De volmacht tot verkoop werd immers op 19 oktober 1916 in Frankrijk ondertekend, terwijl de koopakte nog geen week later in Breda al passeerde. Dat neemt niet weg dat de Nederlandse bezittingen van de familie Von Bongart nog honderd-duizend Mark meer opleverden dan de baron een week eerder nog begroot had. In Josef Nussbaum had Pius Wilderich blijkbaar een goed zaakwaarnemer en onderhandelaar...

Jos. L'Ortye, pastoor

Eerste H. Communie

**De Eerste Heilige Communie van Groep 4 van de
St. Stefanusschool op Hemelvaartdag,
donderdag 21 mei 2009 (Hemelvaartsdag)**

(1) Niek Kelders; (2) Dani de Beijer; (3) Max Waltmans; (4) Ties Souren; (5) Devon van den Heuvel; (6) Noah Driessen; (7) Connor Verwey; (8) Ekelijn Eskes; (9) Britt Luyten; (10) Danieck Snijders; (11) Danee Steijns; (12) Chelsey Eijkenboom; (13) Dylano Marell; (14) Sophie Bergmans; (15) Rik Moonen; (16) Cheyenne Bouwmeister; (17) Quinty Borghans; (18) Tobie Pesch; (19) Amy Bruls; (20) Caeley Cremers; (21) Linde Brueren; (22) Yaëlle Maessen.

H.Vormsel

Het H.Vormsel en de Hernieuwing van de Doopbeloften door Groep 8 van de St. Stefanusschool, op vrijdag 17 april 2009

De vormelingen op 17 april 2009

(1) Robin Riedel; (2) Hester Vos; (3) Jason Heinrichs; (4) Denzel Reuleaux; (5) Job van de Walle; (6) Stevie Burns; (7) Vivi Kleintjens; (8) Demi Coumans; (9) Femke Dijkstra; (10) Juffrouw Simone; (11) Jesper Brueren; (12) Wilco Brouns; (13) Tamara Marcielo; (14) Frederieke Peters; (15) Romée Neven; (16) Myrthe Dreessen; (17) Anouk Eskes; (18) Mirco Dubois.

De vormelingen ten tijde van hun Eerste H. Communie, op 5 mei 1995

De leerlingen A tot en met F (A = Rick Storms; B = Milly van de Warenburg; C = Famke Storms; D = Bart Koreman; E = Bram van Rooy en F = Casper van Breukelen) staan niet op de foto van het H.Vormsel op 17 april 2009).

Jaarvergadering 2009

Op maandag 9 maart vond de jaarlijkse algemene ledenvergadering van onze heemkundevereniging plaats. Wij mochten die avond achtenveertig leden in het Gemeenschapshuis van Wijnandsrade ontvangen en na afloop van de vergadering achtenzestig gasten tijdens een boeiende presentatie over gebrandschilderde ramen.

De bijeenkomst werd geopend met een minuut stilte, ter nagedachtenis aan onze leden mevrouw Elly van Baardenwijk en de heren Sjef Petit, Jo Sormani, Leo van Wetten en Gir Wetzels die sinds de vorige jaarvergadering zijn overleden. Onze heemkundevereniging telde begin dit jaar tweehonderdeenenvijftig leden en daarmee zijn wij alweer (een beetje) gegroeid. Op 1 januari 2009 traden de bestuursleden Thei Bindels, Arnold de Haas en Ria Marell reglementair af. Zij stelden zich alle drie opnieuw herkiesbaar en werden met algemene stemmen herkozen.

De kascontrolecommissie – bestaande uit Rineke Marell en Paul van derVeen – heeft de financiële administratie van onze vereniging onderzocht, door onze rekening courant en spaarrekening bij de Rabobank, het kasboek en de aparte rekening courant met betrekking tot onze ledenadministratie te controleren. Zij heeft daarbij geconstateerd dat de rekeningen en kasboeken keurig zijn bijgehouden en dat de begin- en eindsaldi correct in het exploitatieverslag zijn verwerkt. Daarnaast heeft de kascontrolecommissie het financieel jaarverslag 2008 gecontroleerd, dat inzicht geeft in de vermogenspositie van onze vereniging en een overzicht biedt van de inkomsten en uitgaven in 2008 en daarbij geconstateerd dat de balans en het exploitatieverslag een juiste weergave geven van de financiële positie van onze vereniging.

Te doen gebruikelijk gaf het dagelijks bestuur een overzicht van de belangrijkste verenigingsactiviteiten van het afgelopen jaar (dat op verzoek van de vergadering hierna integraal is opgenomen) en deed het de plannen voor 2009 uit de doeken.

Tijdens de rondvraag kwamen de volgende onderwerpen aan de orde:

De besturen van onze heemkundevereniging en van de buurtvereniging van Swier hebben onlangs besloten het beheer en de exploitatie van de Isidoruskapel over te dragen aan de stichting tot Behoud van de Isidoruskapel. De stichting tot Behoud van de St. Stephanuskerk is voornemens jaarlijks in samenwerking met onze heemkundevereniging en het Kerkbestuur een concert te organiseren. De voorkeur gaat daarbij uit naar de derde zondag van oktober. Jo Luyten brengt het voorstel in voortaan jaarlijks een Limburgse boekenmarkt in Wijnandsrade te organiseren. Het dagelijks bestuur zal dit voornemen in overleg met Jo verder uitwerken.

Na afloop van de vergadering verzorgde mevrouw Mariëtte Paris-Vankan een lezing over de ontwikkeling van de monumentale glaskunst in Limburg. In haar bijzonder boeiende presentatie gaf zij uitleg over het maken en restaureren van glas-in-lood ramen; waarbij zij speciale aandacht besteedde aan de ramen van de St. Stephanuskerk van Wijnandsrade.

Wiel Oehlen

Het gebrandschilderde raam van de H. Jozef

Het gebrandschilderde raam van de patroonheilige van de St. Stephanusparochie

Jaaroverzicht 2008

Tijdens de jaarvergadering werd het verzoek overgenomen voortaan het jaaroverzicht (van het voorafgaande kalenderjaar) in 'Bulletin Wijnandsrade' te publiceren. Ter voorkoming van hinderlijke overlappings vervalt daarmee de vaste rubriek 'Heemkundige Berichten'.

Scouting Hedwig uit Nuth tijdens de dodenherdenking

Op 22 december 2006 bestond onze heemkundevereniging vijftienvijf jaar; een jubileum waarbij wij in de loop van 2007 uitgebreid hebben stilgestaan, onder andere met een feestavond, de uitgave van het (inmiddels bijna uitverkochte) boek 'Wijnandsrade Binnenste-Buiten' en een lezingencyclus. Als afsluiting van onze jubileumactiviteiten zette toneelvereniging Kunst na Arbeid uit Nuth op zaterdag 12 april 2008 in het Gemeenschapshuis van Wijnandsrade voor een goed gevulde zaal het blijspel 'Rust, Vrede & Flinterman' op de planken.

Op maandag 18 februari vond onze jaarlijkse algemene ledenvergadering plaats. Na afloop verzorgde de heer Coen Eggen een presentatie over vakwerkhuisen.

Op zondag 4 mei vond inmiddels alweer voor de 135ste keer de jaarlijkse bedevaart van Wijnandsrade naar de basiliek van Sittard plaats. De meeste deelnemers verplaatsen zich vandaag de dag per auto of met het openbaar vervoer. Een select gezelschap legt de heenweg van de route – naar oud gebruik – te voet af. Ook deze keer namen weer enkele tientallen sportievelingen aan die stevige wandeling deel.

Sinds de onthulling van een gedenksteen voor de geallieerden, die in ons dorp zijn gesneuveld, is het een traditie op 4 mei een korte plechtigheid te houden. De dodenherdenking van Wijnandsrade is een initiatief van onze heemkundevereniging en wordt in nauwe samenwerking georganiseerd met de St. Stefanusschool, het kerkbestuur, de koninklijk erkende fanfare en het gemengd kerkelijk zangkoor van Wijnandsrade en scoutinggroep Hedwig uit Nuth. En wij hebben het heel erg op prijs gesteld dat de nieuwe burgemeester van Nuth, de heer Hubert Vos, ons te kennen heeft gegeven dat hij deze traditie belangrijk vindt en met zijn aanwezigheid zal blijven opluisteren.

Oud-pastoor Jan van der Zee lanceerde in 1996 het idee, voor groep 8 van de St. Stefanusschool jaarlijks een opstelwedstrijd te organiseren. De leerlingen krijgen daarbij de opdracht een opstel te schrijven over een lokaal getint thema. Verleden jaar lieten wij ze kiezen uit een opstel, een gedicht of een tekening.

In het midden van de vorige eeuw was het in menig Limburgs dorp een vast gebruik tijdens de zomerkermis ‘de kermisman te verbranden’. Zo ook bij ons in Wijnandsrade, waar die traditie tot het eind van de jaren zestig heeft stand gehouden. Daarna kwam hier de klad in dit ludieke gebruik. Maar met dank aan Math Marell, de Veldkretsers, de St. Stefanusschool en enkele andere enthousiastelingen wordt de kermisman sinds 2006 weer jaarlijks in ons dorp verbrand.

Het Cultuur- en Folklore Festival is het belangrijkste evenement van Wijnandsrade en daar mag handbalvereniging Wijnandia (voor wie dat nog niet mocht weten: dé organisator vanaf het eerste uur) best trots

op zijn. Op zaterdag 23 en zondag 24 augustus vond inmiddels alweer de zesendertigste editie plaats. Onze heemkundevereniging bemande te doen gebruikelijk een stand en presenteerde tijdens het festival 6 nieuwe ansichtkaarten, met fraaie afbeeldingen van karakteristieke plekjes uit Wijnandsrade, de Vink, Swier en Brommelen. Het festival stond deze keer in het teken van de eetcultuur in beide Limburgen. Wij hebben dat thema aangegrepen om tijdens het festival de bezoekers uit Wijnandsrade te vragen oude en vooral bijzondere recepten in te leveren. Dat verzoek heeft tot een oogst van maar liefst veertig gerechten geleid, die wij hebben samengebracht in het receptenboekje 'Smaakmakers van Wijnandsrade'. De publiekspresentatie van dat boekje vond op 2 december plaats in een bomvol café I Gen Dorp, waarbij de eerste exemplaren mochten worden overhandigd aan burgemeester Hubert Vos en ons erelid Tonie Bloebaum-Habets.

De Open Monumentendag stond landelijk in het teken van het thema 'Sporen'. In samenwerking met de gemeente Nuth en de plaatselijke afdeling van het IVN hebben wij die dag rondleidingen in en rondom het kasteel georganiseerd en een tweetal pittige wandelingen in en rondom Wijnandsrade, met speciale aandacht voor de natuur en bijzondere gebouwen en monumenten.

Op zondag 16 november verzorgde mannenkoor Cantus ex Corde een concert in de St. Stephanuskerk. Dit optreden was een initiatief van de stichting tot Behoud van de St. Stephanuskerk van Wijnandsrade, dat van harte werd ondersteund door het kerkbestuur van de St. Stephanusparochie en onze heemkundevereniging. De opbrengst (van € 1.027,35) zal volledig ten goede komen van de hoognodige restauratie van de glas-in-loodramen van de kerk. De stichting tot Behoud van de St. Stephanuskerk heeft inmiddels besloten ernaar te streven voortaan jaarlijks een concert in de St. Stephanuskerk te organiseren (en wel op de derde zondag van oktober).

In het weekend van vrijdag 19, zaterdag 20 en zondag 21 december organiseerde het bestuur van het Gemeenschapshuis van Wijnandsrade

een groot feest bij gelegenheid van het veertigjarig jubileum. Onze heemkundevereniging heeft die festiviteiten ondersteund door de uitgave van een feestgids te verzorgen, de organisatie van een fototentoonstelling op zich te nemen en het bemannen van een stand, waarin wij onze vereniging hebben gepresenteerd.

In de loop van het afgelopen jaar hebben wij de heer Jean Habets uit Nuth tot erelid van onze vereniging benoemd, als blijk van waardering voor de schenking van zijn indrukwekkende privé-archief, de heren Jo Berger en Hub Beckers voor het vele werk dat zij voor Wijnandsrade hebben verricht en met name voor het grote belang van hun inspanningen voor het behoud van het kasteel en oud-burgemeester Binderhagel voor zijn warme belangstelling en enthousiaste inzet voor Wijnandsrade en onze verenigingactiviteiten.

Een aantal graven op het oude kerkhof van Wijnandsrade bevindt zich in een zorgwekkende staat. Wij hebben met het kerkbestuur de handen in elkaar geslagen om een inventarisatie te maken van de graven, die uit historische overwegingen behouden zouden moeten blijven.

Het oude kerkhof

En verder verzorgden wij enkele rondleidingen, hebben wij het wegwijk 't Lindje (dat ligt op de kruising Hellebroekerweg / Lieverkenszandweg) een grondige opknappbeurt gegeven, de gemeente Nuth succesvol bewerkt het trapje bij de dorpsvijver veiliger te maken en wat minder succesvol bezwaar aangetekend tegen het afsluiten van de Körnerstraat en verschenen opnieuw 2 bulletins, met aandacht voor geschiedenis, cultuur en actuele thema's.

En tot slot. Regelmatig ontvangt onze heemkundevereniging schenkingen, die wij in ons documentatie- en archiefcentrum opbergen en met behulp waarvan in de toekomst ongetwijfeld nog eens een mooie expositie zal worden ingericht.

Een overzicht van de oogst uit 2008:

van Marjo Keulen (de weduwe van de in 2006 overleden historicus Huub Keulen uit Aalbeek) een aanvulling op het eerder door haar geschonken privé-archief van haar man; van ons erelid Jean Habets een voorraadje historische boeken; van Jan Krotwaar, Rein Krikke, Wiel Oehlen en de familie van architect Thijssen een groot aantal historische en heemkundige publicaties, waaronder het heemkundige tijdschrift 'Het Land van Herle', tijdschriften over het Limburgs Landschap en een bijna complete verzameling van de Maasgouw (vanaf 1885 tot en met 2000); van oud-pastoor Souren de toezegging dat wij weer een aantal publicaties uit zijn rijke boekenbezit tegemoet mogen zien; van mevrouw van der Loo-Wetzels uit Geleen vijf canonborden; van mevrouw Bosten-Lenoir uit Broekhem een katoenen naaidoekje uit de 1ste klas van de lagere school uit 1907; van de heer Bertels uit Noorbeek de bestektekeningen van het bouwplan Koningsgraven; van onze erevoorzitter Jan Jansen zijn collectie oude fototoestellen; en van het bestuur van ons Gemeenschapshuis een fotoreportage van de robijnen jubileumfestiviteiten en een donatie van € 50,- als bedankje voor de door ons bewezen diensten.

Wiel Oehlen

Aanvullingen en rectificaties

In Bulletin Wijnandsrade nummer 42 stond een bijdrage van de hand van Bernard Grothues over rector Jos Cremers (de oprichter van het Natuurhistorische Museum van Maastricht), die tot eind 1950 in Niethuizen heeft gewoond. Naar aanleiding daarvan mochten wij de navolgende reactie ontvangen.

De opvolgers op het adres huize Niethuizen (eind 1950) waren mijn ouders. In dat verband heb ik een bijdrage geleverd voor een nog te verschijnen artikel over dit herenhuis en zijn bewoners.

Op pagina 16 is een foto opgenomen van een schilderij, voorstellend rector Cremers, van de hand van mijn oom Theo Cloots, een broer van mijn moeder. Zijn naam is (abusievelijk) met een z op het einde geschreven dus Clootz. De foutieve spelling is mogelijk ingegeven doordat in Nuth de naam Clootz voorkomt alsmede een van de oud-burgemeester (omstreeks medio 19^e eeuw) wiens naam als Clootz is geschreven. Op grond van de gegevens in het trouwboekje van mijn grootouders (Cloots-Vaessen) moet ik concluderen dat vanaf circa 1850 de naam in deze tak steeds als CLOOTS is geschreven. Of er verwantschap is met destijds burgemeester Clootz van Nuth is niet geheel uitgesloten. Waar de z in een s (of juist andersom van s in z) is veranderd door overschrijffout of iets dergelijks, is niet duidelijk. Feit blijft dat in onze familie, en dus ook voor de schilder, de naam met een s op het einde moet worden geschreven .

Gezien het nauwgezette onderzoek dat aan de artikelen in uw bulletin ten grondslag ligt, vind ik het jammer dat deze onjuistheid aan de aandacht is ontsnapt. Ik stel het dan ook zeer op prijs als deze vergissing in een volgende uitgave kan worden gerectificeerd.

Alvast bedankt voor deze aanpassing. Ik hoop nog lang te kunnen genieten van de artikelen in het bulletin, welke als steeds gebaseerd zijn op gedegen onderzoek.

Guido Schreurs

Jaap en Tonie Bloebaum

Het leven van Jaap Bloebaum (in 1927 geboren te Nuth) en Tonie Bloebaum-Habets (in 1926 geboren te Swier) in beeld gebracht door hun dochter Marjan den Boer-Bloebaum.

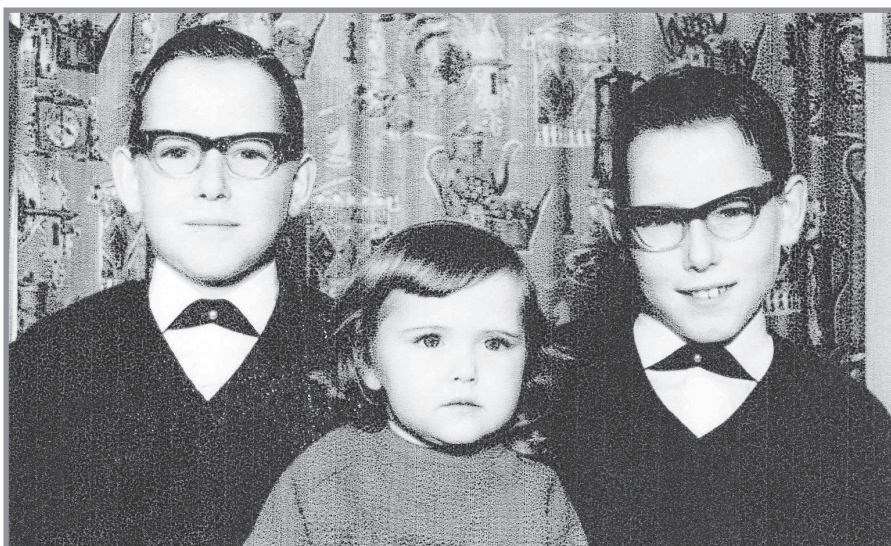

De trouwfoto van Tonny en Jaap in Swier (uit het privé-archief van de familie Bloebaum)

Mijn ouders hebben elkaar in 1946 leren kennen en zijn toen bevriend geraakt. In 1947 woedde er een oorlog in Nederlands-Indië; vele militairen kregen een oproep om daar te vechten voor het vaderland en mijn vader ging ook. Zij hebben vier jaar met elkaar brieven geschreven. Vader kwam er zonder kleerscheuren vanaf, maar hij heeft veel van zijn kameraden zien sneuvelen.

Mijn ouders zijn meer met elkaar omgegaan en kregen verkering. Niet lang daarna zijn zij getrouwd in de kerk van Wijnandsrade. Zij gingen in Laar wonen en in 1952 werden mijn broers geboren. Een paar jaar later verhuisden zij naar Nuth, mijn vader werkte in die tijd ondergronds in de mijn.

Op zekere dag kregen mijn ouders een brief uit Australië van een broer van mijn vader. Hij was naar dat verre land gemigreerd en schreef dat ze bij de Shell en de ziekenhuizen aldaar personeel zochten. Mijn ouders hebben daarover niet lang nagedacht, want dat zagen zij wel zitten. Zij namen afscheid van hun familie en vrienden en gingen voor zes weken met de boot naar Australië. Het was een hele onderneming. Daar in 1957 aangekomen, hebben zij in eigen beheer een huis gekocht. Mijn vader is bij de Shell gaan werken, waar hij ook nachtdiensten draaide. Mijn moeder is als verpleegster in een ziekenhuis gaan werken. Mijn broers Harry en Johnny gingen naar school, waar zij al snel Engels leerden. Zij waren met z'n allen heel erg gelukkig, dat alles zo goed was verlopen.

V.l.n.r.: John, Marjan, Harry (uit het privé-archief van de familie Bloebaum)

De jaren vlogen voorbij en in 1961 ben ik in Melbourne in een ziekenhuis geboren. En toen waren zij nog gelukkiger.

Mijn moeder zei op een gegeven moment dat zij met vakantie naar Holland wilde, om haar familie weer eens terug te zien. Zo gezegd, zo gedaan. Na vier jaar gingen zij weer terug naar Holland. Hier thuis was iedereen zo bij de tijd, dat ze al geregeld hadden dat

wij hier konden wonen en dat er werk was. Maar wij kwamen eigenlijk alleen maar op vakantie en niet om definitief te blijven. Maar mijn oma (de moeder van mijn moeder) kwam vaak bij mijn broers huilen. Zij vond het vreselijk, dat wij weer terug zouden gaan. En ook onze familie en vrienden bleven maar aandringen dat wij hier moesten blijven. Hun was ter ore gekomen dat de familie L'Ortye hun café zouden opgeven en dat daar andere mensen moesten komen. Mijn ouders hebben dat toen toegezegd en wat hebben zij daar een mooie tijd gehad! Veel mensen uit het dorp kwamen dan ook regelmatig naar hun café. Op een van de carnavalsavonden, het was het eerste carnavalsfeest in ons dorp met prins Wiel Bruls en het was al sluitingstijd (maar daar had nog niemand zin in) werd op de voordeur van het café geklopt. En daar stonden twee politie-agenten in vol tenue. Zij zeiden overal in de regio te zijn geweest. Alle café's waren dicht, alleen in Wijnandsrade bleek alles nog in volle glorie. Mijn ouders hebben beide agenten gerustgesteld en zij vonden het goed. Wij hebben geen bekeuring gekregen en het is nog een heel gezellige carnavalsnacht geworden.

Jaap en Tonny Bloebaum-Habets tijdens een carnavalsviering in het Gemeenschapshuis (uit het privé-archief van de familie Bloebaum)

Mijn ouders hebben het café tot in 1968 gehad. Toen zijn zij naar een nieuwe woning in de Stephanusstraat verhuisd. Mijn broers zijn beiden in 1974 getrouwd. Harry met Nellie Stals en John met Ine Jonker. Harrie en Nellie kregen twee dochters: Monique en Caroline. John en Ine kregen ook twee meisjes: Chantal en Nicole.

Mijn vader werd afgekeurd, nadat zij het café vaarwel hadden gezegd. Hij hield zich bezig met de politiek, dat boeide hem. Mijn moeder hielp mensen in de huishouding. In 1978 werd bij mijn vader een galsteen weggenomen en daarna was hij weer een gezonde man. Mijn moeder is ook een tijdje oppasoma geweest. In 1983 ben ik getrouwd met Kees den Boer en kregen ook wij twee dochters: Melissa en Patricia.

De tijd gaat snel, mijn vader werd ernstig ziek en is in 1992 op 64-jarige leeftijd overleden. Veel te jong natuurlijk, maar hij heeft een fijn leven gehad.

Mijn moeder is bij Kees en mij komen wonen, toen wij in 1995 ons huis – hier in Wijnandsrade – hebben gebouwd. Zij is heel erg gelukkig bij ons en zij kan zo van haar oude dag genieten. Want dat heeft zij verdiend!

Marjan den Boer-Bloebaum

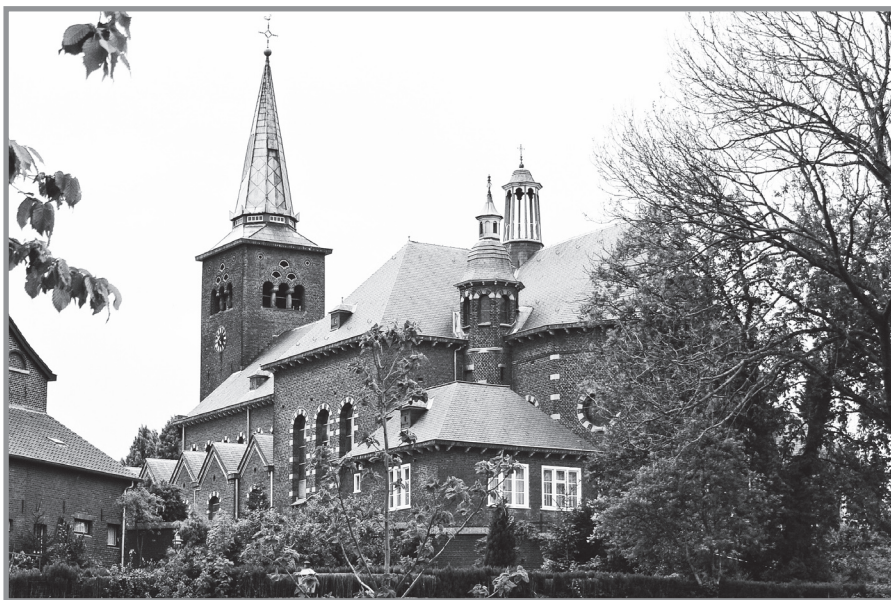
Pas verschenen

Hulsberg Mien Dórpke

‘Hulsberg, vanaf 1 januari 1982 onderdeel van de gemeente Nuth, is een dorp om van te houden. Inwoners bij wie wij ons oor te luisteren legden, betreuren het nog altijd dat de zelfstandigheid per bovengenoemde datum werd opgeheven’.

Zo valt te lezen in ‘Hulsberg Mien Dórpke’, een boek van de hand van Jo Huntjens, boordevol artikelen over en foto’s van de nog zelfstandige gemeente Hulsberg van voor 1982. Het lijvige boekwerk telt 324 bladzijden en is verluchtigd met tal van foto’s en kopieën uit dag- en streekbladen.

Tijdens zijn werkzaamheden voor het Stadsarchief te Heerlen kwam Huntjens met grote regelmaat gegevens tegen over zijn Hulsberg. Dat heeft hem op de gedachte gebracht dat materiaal te gaan verzamelen en die verzameling te bundelen en uit te geven. ‘Hulsberg Mien

De kerk van Hulsberg

Dórpke' geeft een globaal beeld van Hulsberg en het dorps- en verenigingsleven, met onder andere bijzonder lezenswaardige bijdragen over de plaatselijke religieuze monumentjes en de fatale gevolgen van een Engels bombardement, dat in 1942 onder andere Aalbeek heeft getroffen. De verzamelde gegevens zijn voornamelijk afkomstig uit periodieken, boeken en dag- en weekbladen (zoals de Maasgouw, Publications de la Société Historique et Archéologique dans le Limbourg, het Land van Valkenburg, De Geulrand, het Limburgs Dagblad, Historische en Heemkundige Studies in en rond het Geuldal en uit het gemeentelijke archief van de voormalige gemeente Hulsberg).

Hulsberg Mien Dórpke, Jo Huntjens, verkoopprijs € 27,50, verkrijgbaar bij de plaatselijke Albert Heijn (Europaplein 1, Hulsberg), café Het Trefpunt (Sportparklaan 10, Hulsberg) en bij de auteur (Jef Schillingsstraat 5, Hulsberg).

Golvend heuvelland

'Wist u dat alleen al in de gemeente Wittem-Gulpen 16 kapellen en 350 kruisen staan of hangen, in de gemeente Margraten 285 kruisen en 16 kapellen, in de gemeente Valkenburg 99 kruisen en 22 kapellen, in de gemeente Simpelveld 72 kruisen en 5 kapellen, in de gemeente Eijsden 84 kruisen en 5 kapellen, in de gemeente Vaals 107 wegkruisen en in de gemeente Nuth 87 kruisen en 17 kapellen. En dan heb ik de diverse Lourdesgrotten en gevel- of nisbeeldjes nog niet meegerekend'....

't Nutter Kruuts

Aldus Chris Willems uit Ubachsberg in zijn onlangs verschenen boek 'Golvend Heuvelland'. In 2008 verscheen van zijn hand 'Langs 'sHerenwegen in Doorkruist Heuvelland'. Dat boekje werd zo goed verkocht, dat het binnen een paar maanden was uitverkocht; reden waarom de auteur dit jaar opnieuw met zijn fototoestel Zuid-Limburg is ingetrokken en achter zijn computer is gekropen om een vervolg op zijn debuut te produceren. Die noeste arbeid heeft begin dit jaar tot 'Golvend Heuvelland' geleid, dat ongetwijfeld ook binnen de kortste keren zal zijn uitverkocht. In 'Golvend Heuvelland' neemt hij de lezer (én kijker) bij de hand voor een tocht langs kloosters, kastelen, molens, vakwerkboerderijen maar vooral toch kruisen en kapellen in het Limburgse Heuvelland. Het boek van 195 pagina's bevat 450 foto's met bijschriften; overzichtelijk ingedeeld per gemeente en alfabetisch gerangschikt. Achtereenvolgens passeren de gemeenten Eijsden, Gulpen-Wittem, Margraten, Nuth, Simpelveld, Vaals, Valkenburg en Voerendal de revue. In het hoofdstukje over Nuth portretteert hij op het grondgebied van Wijnandsrade het kasteel, het Missiekruis, het memoriekruis nabij Brommelen, het gevelkruis van restaurant oud-Brommelen, 't Zjwierder kruutske, het wegkruis tegenover het kasteel, het memoriekruis van Laar en het Waalhuizerkruis.

Golvend Heuvelland, Chris Willems, verkoopprijs € 14,95, verkrijgbaar bij boekhandel de Wegwijzer (Wittem), boekhandel Winants (Heerlen), the Readshop (Hoensbroek), boekhandel Funcken (Landgraaf), boekhandel Thoma (Vaals), boekhandel Plantage (Heerlen), de vestigingen van VVV in Valkenburg, Epen, Gulpen en Neerbeek en bij de auteur (Kerkstraat 47, Ubachsberg (chr-willems@planet.nl)).

De Bokkenrijdersprocessen van Herzogenrath

Interesse in de bokkenrijdersprocessen van Herzogenrath en hoe het de vermeende bende van Joseph Kirchhoffs is vergaan? Dankzij de noeste arbeid van Rob Hamers van de heemkundevereniging van Landgraaf zijn sinds kort meer dan duizend akten uit het archief van het Regionaal Historisch Centrum Maastricht, die betrekking hebben op de bokkenrijdersprocessen van Herzogenrath, gedigitali-

seerd en op een dvd verzameld.

De bokkenrijdersprocessen van Herzogenrath, verkoopprijs € 9,90, verkrijgbaar bij de heemkundevereniging OCGL (An de Voeëgelsjtang 12, Landgraaf) en bij de samensteller (rgw.hamers@home.nl).

Carnavalsliedje Wienesroa

(‘de luuj van Wienesroa’)

Mien Roa,
’t dörp van ’t kesjtieël
’n adelikke zieël
haet Wiensroa
En doa
bie de Sjtefanuskirk
doa deeg d’r sjmieëd zien wirk
vuur Wienesroa
Maria op de Motte, op de Vink
’t Barbarabeeld, dat is woeë ich aan dink

Refrein

Wienesroa, Wienesroa
doe bès ummer vuur mich doa
Zoeë geweun en zoeë bezónder
zint de luuj va Wienesroa
Wienesroa, Wienesroa
doe bès ummer vuur mich doa
Maks ’t laeve tot e wónder,
blief mien dörp, mien Wiensroa

In Roa
doa kretst me durch ’t veld
’t dörp van Opfergelt
is Wienesroa

Kiek doa
dat sjoëene vergezich
e plattelandsgedich
is Wienesroa
Caecilia besjermt ós muzikaal
en Sjtefanus os 'rekenen en taal'

Brök

Dich klein te kriege
haet me geprobeerd
Doe sjteis nog rech,
doe höbs dich good geweerd
Zoeëlang me aa dich dinkt
bliefs doe besjtoa
Zoeëlang nog örges ieëmes zaet
'Ich bèn va Wienesroa!'

Paul Münstermann

'Kiek dao, dat sjoëene vergezich'.....

De Veldkretzers bestonden in het carnavalsseizoen 2008-2009 44 jaar. Bij gelegenheid van dit 4 x 11 jarig jubileum liet de carnavalsvereniging van Wijnandsrade een cd het daglicht zien, die mede dankzij twee sponsors aan alle inwoners van Wijnandsrade gratis kon worden aangeboden. 'Wienesroa' is een ode aan ons prachtige dorp, die speciaal voor deze gelegenheid is gecomponeerd door Paul Münstermann. Het liedje is door het bekende carnavalsduo Paul en Leo opgenomen en tot stand gekomen in nauwe samenwerking met de Koninklijk Erkende Fanfare St. Caecilia en het Gemengd Kerkelijk Zangkoor St. Caecilia. De cd bevat ook videobeelden van de opname van 'd'r nuje schlager van Rao'.

Wiel Oehlen

Koninklijke onderscheidingen

Bij gelegenheid van Koninginnedag mochten zeven inwoners van de gemeente Nuth op woensdag 29 april uit handen van burgemeester Hubert Vos een koninklijke onderscheiding ontvangen. Onder hen twee decorandi die een speciale band met Wijnandsrade hebben.

Zef Coenen is geboren en getogen in Wijnandsrade. Hij werd koninklijk gelauwerd voor zijn inzet als vrijwilliger, vooral als koster en organist van de St. Stephanuskerk; functies die hij inmiddels al dertig jaar vol overgave vervult. Hij bereidt de H. Missen voor, is de coördinator van de misdienaars, acolieten en collectanten, versiert de kerk op hoogtijdagen en verricht kleine onderhoudswerkzaamheden. In de jaren zestig richtte hij 'Novi Cantus' mee op; een koor waarvan hij ook bestuurslid is geweest. Verder heeft Zef van 1955 tot 1983 in het kerkelijk zangkoor van Wijnandsrade gezongen en de functie van penningmeester vervult.

Zef en Miep Coenen.Coenen

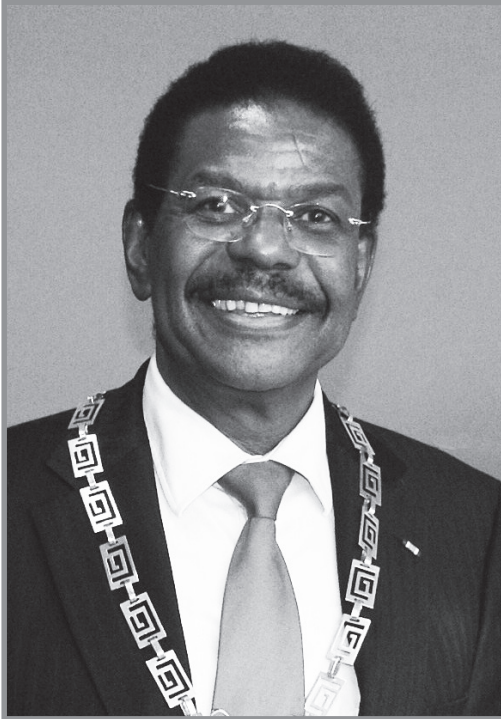
John Steens uit Nuth is een van de onmisbare krachten, die ervoor zorgen dat het Cultuur- en Folklorefestival steeds zo soepel verloopt. Vanaf de beginjaren van het festival is hij als elektrotechnicus aan het festival verbonden. Daarnaast heeft John zijn sporen onder andere verdiend als vrijwilliger bij het project 'Tafeltje Dekje', als bestuurslid en lid van de Raad van Elf van carnavalsvereniging de Nachuule (Nuth), als bestuurslid van tuindersvereniging 'Op de Kamp', als conducteur op de treinen van de Zuid-Limburgse Stoomtrein Maatschappij, als penningmeester van harmonie St. Bavo en als mantelzorger.

John en Gertie Steens

Gelijktijdig ontving Headly Binderhagel (oud-burgemeester van Nuth en erelid van onze vereniging) in Tilburg uit handen van burgemeester Ruud Vreeman de versierselen verbonden aan de onderscheiding Ridder in de Orde van Oranje Nassau. Hij was al Lid in de Orde van Oranje Nassau. Headly is in zijn woonplaats actief als voorzitter van het Sport-Medisch Adviescentrum en 'Palet', een steunpunt voor multiculturele ontwikkeling in Noord Brabant. Daarnaast is hij adviseur van Fontys Hogescholen, voorzitter van de stichting 'Help Peerke

Donkers' en van het restauratiecomité van de houten kathedraal van Paramaribo, bestuurslid van de stichting Jongeren Limburg en voorzitter van de stichting 'Faru', die zich richt op de remigratie van Nederlandse Surinamers.

Headly Binderhage!

Zef, John en Headly: van harte proficiat!

***Het bestuur van de Heemkundevereniging
Vrienden van Wijnandsrade***

Heemkundevereniging Vrienden van Wijnandsrade

Opgericht op 22 december 1981 als de stichting Vrienden van Wijnandsrade Sinds 1994 notarieel geregistreerd als een heemkundevereniging

Website: www.vriendenvanwijnandsrade.nl

Dagelijks bestuur

Voorzitter	Wilfried Dabekaussen (045 – 524 13 20)
Vice-voorzitter	Jack Jetten (045 – 524 11 35)
Secretaris	Wiel Oehlen (045 – 524 48 98, e-mail: w.oehlen@planet.nl)
Penningmeester	Rein Krikke (045 – 565 01 21)
Ledenadministrateur	Ria Marell (045 – 524 51 67)

Algemeen bestuur

Thei Bindels (045 – 524 30 08)
Marianne den Boer-Bloebaum (045 – 524 41 32)
John Bruls (045 – 524 38 57)
Hub Gerards (045 – 577 87 12)
Arnold de Haas (045 – 524 43 72)
Jan Jansen (045 – 524 26 96)
Henk van Malkenhorst (045 – 524 23 44)
Math Marell (045 – 524 17 05)
Zef Meessen (045 – 524 35 79)
Jos L'Ortye (045 – 524 12 08)
Esther Steins (06 – 23 45 49 19)
Jan van der Zee

Erevoorzitter

F. Cortenraad,
J. Jansen

Ereleden

J. Berger, H. Beckers, H. Binderhagel, T. Bloebaum-Habets, E. Coenen-Vaessen, S. Cox, J. Habets, J. Jetten, T. Kickken-Senden, J. Luijten, H. van Malkenhorst, M. Marell, Z. Marell, Z. Meessen, J. en A. Pijls-Emonds, C. Rutten, A. Teheux, J. van der Zee

‘Bulletin Wijnandsrade’ verschijnt twee keer per jaar. Een abonnement kost minimaal € 7,50 per jaar (de meeste leden betalen spontaan een hoger bedrag). Wij gaan ervan uit dat de leden die ‘Bulletin Wijnandsrade’ per post ontvangen dit bedrag zelf verhogen.

Bulletin Wijnandsrade, ISSN-nummer: 1574 – 2245